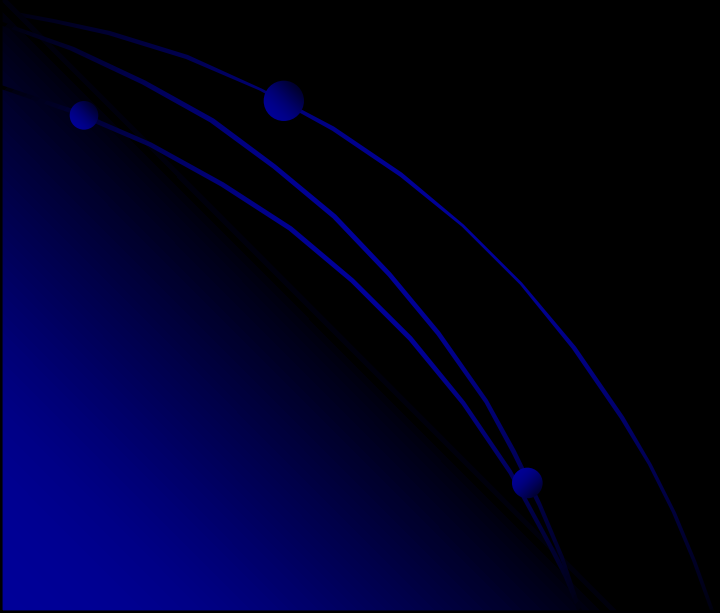

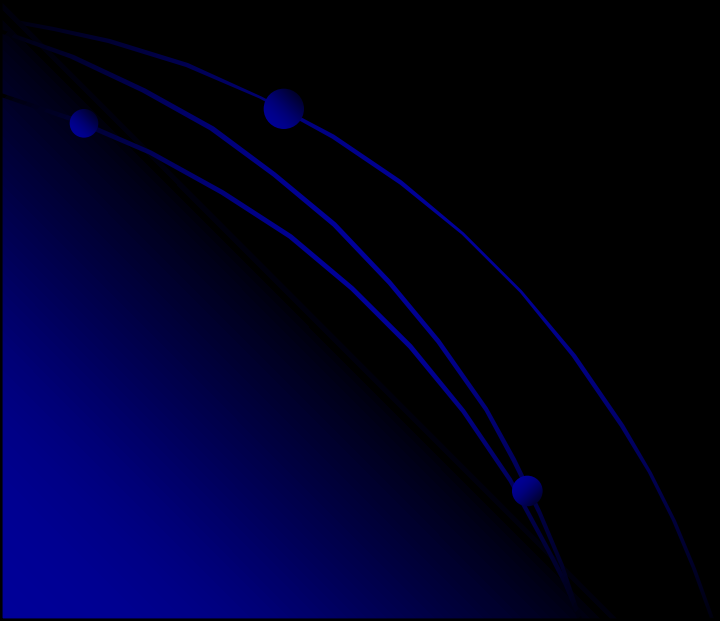
EĞİTİMİN HUKUKSAL TEMELLERİ

- 1)TOPLUMSAL DÜZEN KURALLARI
- 2)HUKUK VE EĞİTİM İLİŞKİSİ
- 3)HUKUKUN KAYNAKLARI
- 4)MİLLİ EĞİTİME YÖN VEREN HUKUKSAL NİTELİKLER
- 5)EĞİTİMİN ULUSLARARASI VE ULUSAL NİTELİKLİ HUKUKİ DAYANAKLARI
- 6)HUKUK VE EĞİTİM ÇALIŞANLARI

1)TOPLUMSAL DÜZEN KURALLARI

- Toplum halinde yaşayan insanların yükümlülüklerini,kullanacakları yetkileri ve onların haklarını belirleyen kurallara sosyal düzen kuralları denir.

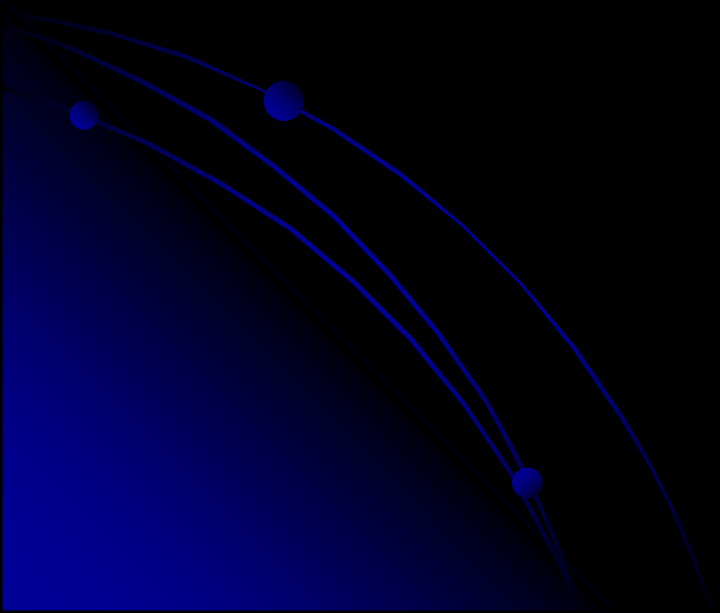

- Sosyal düzen kuralları 4'e ayrılır
 - 1) hukuk kuralları
 - 2) din kuralları
 - 3) ahlak kuralları
 - 3) görgü kuralları
-

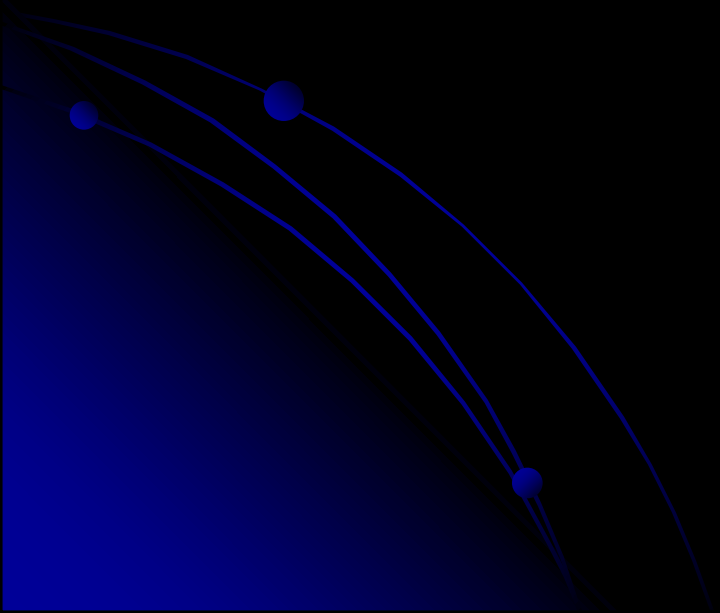
- Hukuk kuralları:Toplumdaki bireyleri ve kamu kuruluşlarını bağlayan ve bu kuralların hukuk kuralı sayılabilmemesini sağlayan kamu gücüdür.Hukuk kuralları,toplumun huzur ve güven içinde yaşamasını ilgilendirir.Kurallara aykırı hareketler,topluma ve bireye zarar verebilir.Böyle durumlarda devlet harekete geçer.

- Din kuralları: Bu kurallar inanç ve ibadetle, hemcinslerine karşı davranış olarak ikiye ayırıyoruz. İnanç ve ibadet Allah'ın varlığını, birliğini ve din kurallarını içine alırken; hemcinslere karşı sorumluluklar başkalarına zarar verilmemesi, canına, malına, ırzına göz dikilmemesi gibi kuralları içine alır

- Ahlak kuralları:Toplumdaki iyi ve kötü hakkındaki değer yargılarına göre yapılması veya yapılmaması gereken davranışlarla ilgili kurallardır.

- Görgü kuralları:Aynı çevrede yaşayan insanların uyduğu ve nasıl davranmaları gerektiğini belirten kurallardır.

2)HUKUK VE EĞİTİM İLİŞKİSİ

Hukuk:Toplum yaşamında kişilerin birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerini düzenleyen ve uyulması kamu gücüyle desteklenen sosyal kuralların bütünüdür.Hukukun, toplum yaşamını düzenleme,toplum gereksinimi karşılama ve adaleti gerçekleştirmek gibi amaçları vardır.

Toplumun gelişimi ve sürekliliği için nitelikli bireyler yetiştirmek eğitimin toplumsal işlevidir.Eğitim sistemi ve özel okullarımız topluma katılan bireylerin toplumsallaşmasında rol alır.

Formal olarak yapılandırılmış olan eğitim sistemimizde okul ve diğer kurumlarda eğitim gören bireylerin toplumsallaştırılması bu kurumların formal amaçları arasında yer alır.Bu formal amaçların gerçekleştirilmesi ve eğitim hakkı yazılı hukuk kuralları yoluyla güvence altına alınmaya çalışılmıştır.Eğitim hizmetleri devlet denetimi ve gözetimi altındadır.

Eğitim alanı ile ilgili konuları içeren ve kamu gücü ile desteklenen hukuk kuralların tümüne eğitim hukuku denir.

Eğitim hukuku, eğitimde yapılacak eylemlerin, işlevlerin genel çerçevesini verir. Eğitime ilişkin görevler bu çerçevede yapılır.

3)HUKUKUN KAYNAKLARI

- 1)Dış Kaynaklar

Uluslararası hukuk:Yer küre üzerinde yaşayan bütün uluslar,yaşam standartlarını daha iyi bir düzeye getirmek,dünyayı bekleyen ortak tehlikelere karşı onu korumak ve daha yaşanılır bir hale getirmek için ortak çabalara ve karşılıklı ilişkilere gereksinim duymaktadır.Bu gereksinim sonucunda uluslar,ortak kurumlara üye olmaktan ve bu üyeliğin gereği olarak kendi iç hukuklarını da buna uygun şekilde düzenlemektedirler.Milletlerarası hukuk devletlerin ve diğer milletler arası kişileri karşılıklı ilişkilerinde bağlayan kuralların tümüdür.

- 2)İç Kaynaklar:

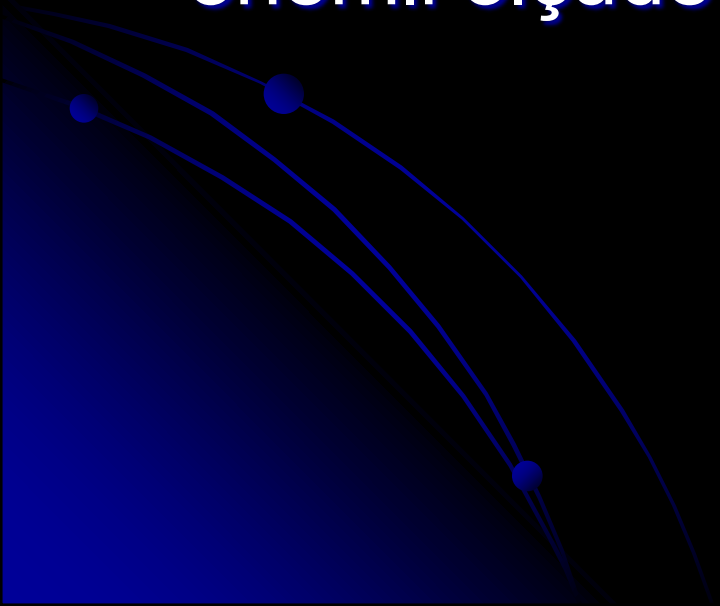
Uluslararası ilişkilerin sonucunda ortaya çıkmayan hukuk kaynaklarıdır.Eğitim hukukunun kurallarını oluşturan ve geliştiren başlıca kaynaklar,kendiliğinden meydana gelen örf-adet,bazı yetkili kuruluşlar tarafından ortaya konan yazılı(basılı) hukuk,yargıçlar tarafından oluşturulan içtihat hukuku ve hukuk kurallarını eleştirmek suretiyle gelişmesini sağlayan doktrin'dir

- A)Gelenek Hukuku:Topum içinde aynı durumlarda aynı davranış biçimlerinin tekrarlanmasıyla toplum vicdanında bu kurallara uyulması gerektiği gibi bir inanç belirir.Toplum bu kuralları benimseyerek yaptırım altında aldığı takdirde örf ve adet hukuku oluşur.Örf ve adet hukuku yazılı değildir.
- B)Yazılı Hukuk:Hukuk kurallarının şekli anlamda ikinci kaynağı Anayasanın yetkili kıldığı otoriteler tarafından çıkarılan yazılı metinlerdir.

- C)İçtihat Hukuku:Mahkemelerin verdiği kararlardan çıkarılan hukuka içtihat hukuku denir.
- D)Doktrin:Hukukla uğraşan kişilerin,hukuki sorunlar konusundaki görüş ve düşünceleri olup,bunlara bilimsel içtihat da denir.Doktrin'e uyulması zorunlu değildir.Ancak doktrin,yargı yerlerinde hukuki uyuşmazlıkların çözümüne yardımcı olur.

4)MİLLİ EĞİTİME YÖN VEREN HUKUKİ NİTELİKLER

- Devletin anayasada belirtilen nitelikleri,eğitim sisteminin sadece çerçevesini çizmekle kalmaz,aynı zamanda niteliklerini,yapı ve işleyişini de önemli ölçüde belirler.

- 1)Hukuk Devleti:Hukuk Devleti,polis devletinin tersine faaliyetlerinde hukuk kurallarına bağlı olan,yönetilenlere hukuki güvenceler sağlayan devlettir.
- 2)Laik Devlet Anlayışı: Batı laikliği gibi,din ve mezhep ayırımı yapmayan,resmi bir dini bulunmayan,din kuralları ile yönetilmeyen bir devlet düzeni öngörmüştür.

- 3)Sosyal Devlet Anlayışı:Hukuk devletinin amacı,bireylerin özgürlüğü olan bir devlet sistemini tanımlarken;sosyal devletin amacı,herkesin mutluluğu ve toplumun refahı olan bir devlet sistemini tanımlamaktadır.
- 4)Demokratik Devlet Anlayışı:Abraham Lincoln,demokrasiye “halkın,halk tarafından halk için yönetilmesi” şeklinde tanımlamıştır.Halkın halk tarafından yönetimi demek demokratik bir toplumu yurttaşların,demokrasinin yararlarıyla yüklerini paylaşmak demektir.kendi kendine yönetilmeyi kabul etmekle bir kuşak,bireysel özgürlüğün insan haklarının ve hukukun üstünlüğünün zorluklarla kazanılmış mirasını gelecek kuşaklar için korumayı hedeflemektedir

1)Eğitimin Uluslar Arası Nitelikli Hukuki Dayanakları

1.1)İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi:

- Bu bildirme,Birleşmiş Milletler Örgütü'ne üye devletlerce bütün insanlara tanınan temel hakları kapsar.10 Aralık 1948'de kabul edilen ve Türkiye'nin de altına imza koyduğu 30 maddelik bir beyannamedir..Bu beyannamenin 26.maddesi eğitim hakkının bir insan hakkı olduğunu vurgulayarak şunları belirtmektedir:

- Eğitim parasızdır,hiç olmazsa ilk ve temel eğitim evresinde böyle olmalıdır.
- İlköğretim zorunludur.
- Teknik ve mesleki eğitimden herkes yararlanabilmelidir.
- Yüksek öğrenim herkese,yeteneklerinin ve başarılarının elverdiği ölçüde tam bir eşitlikle açık olmalıdır.

- Eğitim,insan şahsiyetinin tam gelişmesini ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygının güçlenmesini amaçlamalıdır.
- Bütün uluslar ırk ve dinler arasında anlayış,hoşgörü ve dostluğu özendirmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışın korunması yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir.
- Anne ve babalar ,çocuklarına verilecek eğitimin türünü seçmek hakkına sahiptirler.

İkinci maddede ise:

‘Herkes,hiçbir yönden,özellikle ırk,renk,cins,dil,din,siyasi veya diğer herhangi bir inanç,milli veya toplumsal köken,servet veya herhangi diğer bir fark gözetmeksizin bu bildirgede ilan olunan bütün haklardan ve bütün hürriyetlerden yararlanma hakkına sahiptir.’

1.2) Birleşmiş Milletler Örgütü Çocuk Hakları Sözleşmesi:

Bu sözleşmenin eğitimle ilgili hükümleri 28.maddede açıkça ortaya konmuştur. Bu hükümler şunlardır:

Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde aşama aşama gerçekleştirilmesi görüşünden hareketle;

- İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler.
- Ortaöğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler. Öğretimi parasız hale getirmek için uygun tedbirleri alırlar.
- Uygun olan bütün araçları kullanarak yükseköğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler.

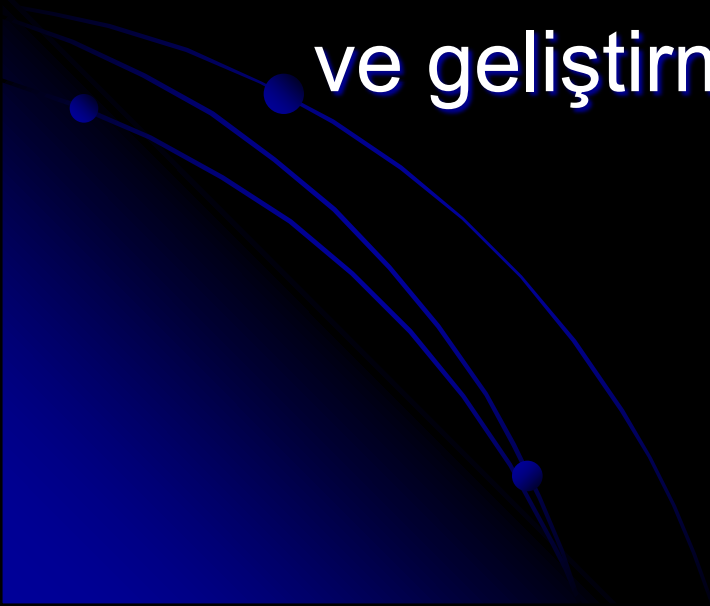
- Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilebilir hale getirirler.
- Okullarda düzenli bir biçimde öğrenci devamının sağlanması ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için gerekli tedbirleri alırlar.(madde 28)
- Ayrıca taraf olan ülkeler,çocuk eğitiminin bazı amaçlara yönelik olmasını kabul ederler.Bu amaçlar şunlardır:

- Çocuğun kişiliğinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin olabildiğince geliştirilmesi,
- İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, Birleşmiş Milletler Anlaşması'nda benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi,
- Çocuğun ana-babasına, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, yaşadığı veya geldiği ülkenin ulusal değerlerine ve kendisinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi,

- Çocuğun anlayış,barış,hoşgörü,cinsiyetler arası eşitlik,gerek etnik,ulusal,dini gruplar ve yerli halktan olsun;gerekse bütün insanlar arasında dostluk ruhuyla özgür bir toplumda yaşantıyı sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması;
- Doğal çevreye saygısının geliştirilmesi esastır.(madde 29)

1.3)Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi:

Bu sözleşmenin giriş bölümünde üye devletler arasındaki sıkı işbirliğini kurma amacına ulaşma yollarından birinin insan haklarını ve temel özgürlüklerini korumak ve geliştirmek olduğu vurgulanmıştır.

1.4)Avrupa Birliđi Normları:

Avrupa Birliđi'ne üyelik sürecinde ölkemizin eğitim sisteminde AB normlarına uyum sağlamak için geniş çapta bir yeniden yapılanma sürecine girilmiştir.Davranışçı eğitim anlayışına göre hazırlanmış 1968 programı değiştirilerek yerine yapılandırmacı anlayışla hazırlanan yeni program,ilköğretim okullarının birinci kademesinde uygulamaya konulmuştur.

2)EĞİTİMİN ULUSAL NİTELİKLİ HUKUKSAL DAYANAKLARI

Eğitim sistemine yön veren yasal düzenlemeler,başta
ülkemizin taraf olduğu uluslar arası anlaşma ve
belgelere uygun olmak üzere soldan sağa doğru
hiyerarşik bir şekilde ;

Anayasa → yasa → kanun hükmünde kararname → tüzük
→ yönetmelik → yönerge → genelge ile yapılır.

- Yasal düzenlemelerde etki gücü ve öncelik sağdan sola gidildikçe artar,ancak açıklayıcı hükümler azalır.Örneğin yasa yönetmelikten güçlü ancak yönetmelik yasadan daha açıklayıcıdır.

2.1) Anayasada Eğitim:

Anayasa,devletin kuruluşu ile vatandaşların temel hak ve özgürlüklerini düzenleyen temel yasadır.

1982 Anayasası'nda eğitimle ilgili hususlar genel olarak 'Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi' başlığı altında 42.maddede yer almakla birlikte,anayasanın diğer maddelerinde açıklanan 'Din ve Ahlak Eğitimi'(madde 24), 'Düşünce ve Kanaatleri Açıklama ve Yayma Hürriyeti'(madde 26),

'Bilim ve Sanat Hürriyeti'(madde 27), 'Ananın ve Çocuğun Korunması ve Aile Planlaması Öğretimi'(madde 41), 'Gençliğin Korunması'(madde 58), 'Yabancı Ülkelerde Çalışan Vatandaşların Çocuklarının Eğitimi'(madde 62) gibi konularda eğitim hakkıyla yakından ilgilidir.

Anayasanın 42. maddesi,eğitim ve öğretim hakkını
şu şekilde düzenlemektedir;

‘Kimse eğitim ve öğrenim hakkında yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Eğitim ve öğrenim Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda ,çağdaş bilim ve esaslarına göre ,devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılamaz.’ ‘Türkçe’den başka hiçbir dil,eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletler arası anlaşma hükümleri saklıdır.’

Bu anayasanın 130. ve 131. maddeleri de yükseköğretim kurumlarına ilişkin hükümleri kapsamaktadır. Bunlardan birincisinde üniversiteler, ikincisinde de yüksek öğretim üst kuruluşu olarak Yüksek Öğretim Kurulu ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır.

2.2)Yasalar ve Eğitim:

Bu bölümde Türkiye eğitim sistemine yön veren hukuksal belgeler olarak kabul edilen Tevhid-i Tedrisat kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Bakanının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun , Özel Eğitim Kurumları Kanunu, Yüksek Öğretim Kanunu, Devlet Memurları Kanunu hakkında bilgiler verilmektedir.

a)Tevhid-i Tedrisat (Öğretimin Birleştirilmesi) Kanunu

Türkiye milli eğitim sistemine temel oluşturan yasal dayanaklardan biri,Tevhid-i Tedrisat Kanunu'dur.

Kanun 6 maddeden oluşmaktadır. Bu kanunla 1924'e kadar bir taraftan Maarif Vekaleti'ne,diğer taraftan da Şer'iyye ve Evkaf Vekaleti'ne ya da özel vakıflara bağlı olarak faaliyet gösteren eğitim-öğretim kurumlarının tamamı,devletin gözetim ve denetimi altına alınarak Maarif Vekaleti'ne bağlanmıştır. Ayrıca bu kanunla din uzmanları yetiştirmek üzere Darülfünun'da bir ilahiyat fakültesi kurulması,imamlık-hatiplik gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesinde görevlendirilmek üzere de memur yetiştirilmesi için ayrı okulların (imam-hatip)açılacağı hükme bağlanmıştır.

b) Milli Eğitim Temel Kanunu

Bu kanun 1973'te hazırlanmış olup mevcut Türkiye milli eğitim sisteminin düzenlenmesinde esas olan amaçlar, ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri, Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsamaktadır.

c) İlköğretim ve Eğitim Kanunu

Anayasada ilköğretime ilişkin yer alan hükümleri açıklayan temel yasadır.

d) Milli Eğitim Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Bu yasanın amacı, Anayasa, 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile kalkınma plan ve programlar doğrultusunda milli eğitim hizmetlerini yürütmek üzere Milli Eğitim Bakanlığının kurulmasına, teşkilat ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemektir. (madde e) Özel Öğretim Kurumları Kanunu

Bu kurumlar, Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetimi altındadır. Bu kurumlar faaliyetlerini kazanç sağlamak için düzenleyemezler. Ancak Türk Milli Eğitimin amaçları doğrultusunda eğitimin kalitesini yükseltmek, gelişmelerine fırsat ve imkan verecek yatırımlar ve hizmetler yapmak üzere gelir

f) Yüksek Öğretim Kanunu

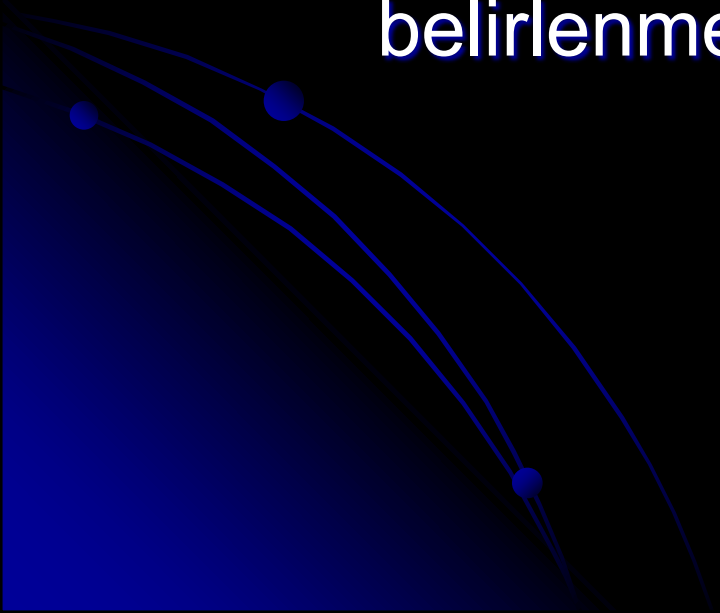
Bu kanunun amacı ,yükseköğretimle ilgili amaç ve ilkeleri belirlemek,bütün yüksek öğretim kurumlarının ve üst kuruluşlarının örgütlenme,işleyiş,görev,yetki ve sorumlulukları ile eğitim,öğretim,araştırma yayım,öğretim elemanı,öğrenci ve diğer personel ile ilgili esasları bütünlük içinde düzenlemektir.(madde 1)

g) Devlet Memurları Kanunu

Resmi okul ve eğitim kurumlarında kadrolu olarak çalışan bütün eğitim çalışanları birer devlet memurudur. Bu eğitim çalışanlarının gerek birbirleri ve gerek devletle olan resmi ilişkilerinin düzenlenmesinde önce kendi özel yasaları dikkate alınır. Özel yasalarında düzenleyici hükümler yok ise eğitim çalışanları ile ilgili düzenlemeler Devlet Memurları Kanuna göre yapılır. Memurluğa alınacaklarda genel ve özel şartlar aranır.

3) Kalkınma Planları ve Eğitim Şuraları

Milli eğitim şuralarının temel amacı ;eğitim sisteminde yenileşme gereğinin de bir sonucu olarak ülkenin içinde bulunduğu önemli eğitim sorunlarının çözümüne yönelik örgütsel siyasa ve uygulamaların belirlenmesine yardımcı olmaktadır.

6)HUKUK VE EĞİTİM ÇALIŞANLARI

- 1)Memur Hizmet Sınıfları İçinde Eğitim Çalışanlarının Yeri

Eğitim sisteminin çeşitli tür ve kademelerinde görev alan eğitim çalışanlarının çeşitli özlük

hakları,görevlerinin önem,sorumluluk ve niteliği bağlı oldukları hizmet sınıfına göre belirler.

- 2)Devlet Memurların Genel Hak ve Ödevleri
 - a)Devlet memurların genel hakları
 - Uygulamayı İsteme Hakkı
 - Güvenlik Hakkı
 - Emeklilik Hakkı
 - Çekilme Hakkı
 - Sendika Kurma Hakkı
 - Kovuşturma ve Yargılama Hakkı
 - İsnat ve İftiralara Karşı Koruma Hakkı
 - İzin Hakkı

- b)Devlet memurlarını genel ödevleri:Devlet memurlarının ödevleri ve sorumlulukları 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 2670 sayılı yasayla değişik 6. ve devamı maddelerinde belirtilmiştir.

- Sadakat

- Tarafsızlık ve devlete bağlılık

- Davranış ve İşbirliği

- Yurtdışında davranış

- Kişi sorumluluk ve zarar

- Mal bildirimini

- Basına bilgi veya demeç verme

- Resmi belge,araç ve gereçlerin yetki verilen mahalleler dışına çıkartılmaz

- c) Kamu görevleri etik davranış ilkeleri ve etik sözleşmesi: Kamu Görevlileri Etik Kurulu kurulması ve bazı kanunlarda değişiklik yapması hakkında kanun 3. ve 7. maddelerinde dayanarak hazırlanan bu yönetmeliğin amacı; kanunda etik kültürünü yerleştirmek, kamu görevlilerinin yürütürken uymaları gereken etik davranışlar belirlemektir.